

Рівнянин Борис Калашнік на вулицях Рівного 1930-ті роки. Фото надане Г. Данильчук

На початку ХХ століття їх називали «циклістами», вважали небезпечними диваками і навіть забороняли з'являтися з таким видом транспорту в публічних місцях.

Весна. Попри необлаштовану велосипедну інфраструктуру, рівняни масово сідають на велосипеди. А освоїли і полюбили цей вид транспорту мешканці нашого міста понад сто років тому. Це з тих часів до нас дійшов напівглузливий вислів про «войско польське на роверах». Але має він реальне підґрунтя. Були часи, коли в польській армії (і не тільки) існували військові велосипедні під-

Рівне їздить на роверах

Вийзд рівненської молоді на відпочинок у Мізоч 1938 р. Фото з сімейного архіву родини Лисенків

справжні перегони тротуарами. Велосипедисти гасали містом, жахаючи коней та збиваючи перехожих. Отож міська управа (дума) змушена була «закрутити гайки» порушникам дорожнього порядку.

«О велосипедной езде»

Правила поведінки велосипедистів на вулицях міст Волинської губернії були схожі, оскільки були спущені «височайшим повелієм» із самого Петербурга. Утім,

сала в 1906 році газета «Волинская мысль».

А декотрі порушники своєю поведінкою нагадували сучасних винуватців ДТП. «Один из флангирующих по Шоссейной улице велосипедистов третьего дня наехал на 10-летнюю девочку и причинил ей несколько серьезных ушибов. К месту происшествия собралась толпа. Велосипедист успел скрыться», — повідомляв кореспондент «Волинских губернских новостей» в травні 1911 року. Порушники так дістали всіх, що газетярі обурювалися, що «езда всадников стальных лошадок есть небезопасной для пешеходов. Интересно, распространяются ли правила езды на велосипедах

«Роверова навала»

А тим часом велосипед дедалі впевненіше заволодівав симпатії містян. Цьому сприяла й реклама в газетах, і можливість придбати недешеву машину в кредит (на виплату) чи взяти напрокат. Велосипеди різних європейських марок та запасні частини до них можна було придбати під час Великих Торгів Волинських, які проводилися щороку в Рівному, починаючи з 1930-го по 1938 рік.

За даними статистичного видання «Wolyn w liczbach» («Волинь у цифрах»), у Рівному станом на 1939 рік було зареєстровано 6077 велосипедів при населенні Рівного на той час 70 тисяч осіб. Майже кожен десятий рівнянин обрав собі засобом пересування велосипед. З'явилися секції роверистів при спортивних товариствах «Гасмоня» та «Сокіл», при місцевій мілітарній організації польської молоді «Стрілецький союз». Останній, наприклад, організував 26 квітня 1936 року велосипедні перегони на кубок Державних каменоломень в Яновій Долині за маршрутом: Злазне, Головин, Янкевичі, Перемінка, Костопіль. На велосипеди посадили місцевих листонош. Для цього при поштових відділеннях влаштовували спеціальні велосипедні тренування.

До кінця 30-х велосипед став не просто засобом пересування, а скоріше, предметом особливої культури відпочинку — виїзди за місто, прогулянки закоханих пар, катання по місту, фотографування, поїздки на роботу. Їздити на ровері в Рівному стало модно і престижно. Бачити припаркований біля магазину, ресторану чи перукарні ровер — звична картина для тогочасних рівненських вулиць. Велосипед став своєрідним символом

розділи. Утім, цей вид транспорту на початку минулого століття неабияк вподобали й цивільні мешканці. До речі, «ровер» — це не лише польська назва велосипеда, а й назва англійської фірми, чії двоколісні транспортні засоби були в наймасовішому вжитку в населення Західної України.

На початку ХХ століття на вулицях Рівного все ще панували кінні візники, хоча вже з'явилися й перші автомобілі. А велосипедистів, за архівними даними 1903 року, в місті було зареєстровано 100 осіб при кількості населення тогочасного Рівного 34 тисячі. Вподобали новий засіб пересування й міські урядники. Наприклад, полюбляв поїздки на ровері рівненський думський гласний Лаврентій Стефанович. На початку ХХ століття велосипед був транспортом для небідних містян, бо коштував до ста рублів. За такі гроші в ті часи можна було придбати 4-5 коней.

Маневрений двоколісник дозволяв відчайдухам влаштувати

смі із самого Петербурга. Утім, мали деякі місцеві особливості. Зокрема, в розмірах збору за дозвіл на керування велосипедом та номерний знак.

Рівненська міська дума в 1903 році видала спеціальну постанову «О велосипедной езде по г. Ровно». Цим документом усіх велосипедистів зобов'язали мати при собі дозвіл на їзду велосипедом та номерний знак «для предьявления их полиции в случае каких-либо недоразумений». На велосипедах мали право їздити особи не молодші десяти років, які пройшли випробування з уміння керувати цим видом транспорту.

Внесок до міської скарбниці за дозвіл та номерний знак у Рівному на той час становив один карбованець. «Номер должен находиться на виду на задней части велосипеда у седла», — гласив документ. Суворо заборонялося їздити тротуарами, пішохідними доріжками, бульварами, скверами та садами. Велика швидкість і перегони — теж під заборону. Рухатися

Невідома рівнянка з ровером. Фото надане Г. Данильчук

потрібно було правою стороною проїжджої частини чимближче до тротуару. У місцях скупчення людей чи екіпажів слід було сходити з велосипеда і нести його в руках. А при зустрічі з конем, який «виражав тривогу і переляк», слід було й зовсім заховати велосипед. Цікаво, як виконували таку вимогу «циклісти»? Заборонялася також «езда без руля и без звонка, равным образом в ночное время без зажженного фонаря».

«При совместной езде велосипедистов они должны следовать один за другим на расстоянии не ближе одной сажени» (два метри. — Прим. авт.). «Огибать угол и пересекать улицу дозволяется лишь тихим ходом, давая знать о своем приближении звонком».

У подальшому, зі зростанням кількості велосипедистів на вулицях, правила вдосконалювалися і доповнювалися. Наприклад, запроваджено було своєрідний екзамен на вміння керувати велосипедом, який приймала комісія з трьох поліцейських. Лише після їхнього схвалення власник ровера міг отримати дозвіл на їзду і номер.

Правила існують, щоб їх... порушувати?

Схоже, таким гаслом керувалися власники велосипедів, зовсім не переймаючись проблемами безпечної їзди. Прагнучи на повну використати можливості свого двоколісного друга, велосипедисти нерідко ставали винуватцями аварій, про що повідомляли місцеві газети.

«Третьего дня по Шоссейной улице велосипедист №63 опрокинул старушку и причинил ей ушибы. О случае составлен протокол», — пи-

на Ровно? Или у нас действует вседозволенность?».

Газета «Ехо Ровенське» в одному з номерів за 1927 рік писала, іронізуючи, що, мовляв, в Америці кожний третій їздить на автомобілях, а в нас — на велосипедах. «Ціле Рівне їздить на роверах. Починаючи від найбагатших до найбідніших, кожен має своє «авто», завдяки вигідним умовам їх продажу — на виплату». При цьому кореспондент зазначав, що їздять на велосипедах усі: і хто вмів, і хто — ні: «Один виїжджає на людей, інший їде по тротуару і ще нервує на публіку, що прогулюється, і заважає його їзді. Яке це щастя, що Рівне не Нью-Йорк, бо що би було, якби замість роверів автомобілі їхали собі по тротуарах і людях, не зважаючи на розпорядження влади й існуючі правила».

сипед став своєрідним символом свободи. Можна було не тримати власний екіпаж і не залежати від візників. Активно освоювали велосипед і жінки, хоча ще на початку ХХ століття це заняття для жінки вважалося не зовсім пристойним. З'явилася й своєрідна велосипедна мода. Зокрема, чоловіки вдягали легкі фланелеві костюми, трикотажні сорочки і високі гетри. Штани або заправляли в гетри, або внизу застібали на гудзики, щоб тканина не потрапила у спиці. Жінки в основному їздили в спідницях, хоча подекуди вже почали з'являтися велосипедистки й у штанах.

Кому належить пальма першою за винахід велосипеда — нині ще сперечаються дослідники. Але ця «диявольська машина», як називали велосипедного прапрадіда на зорі його появи, нині досягла неабиякої популярності у світі. І наше місто тут не пасе задніх, маючи й свою велосипедну історію. Отож вислів майже сторічної давнини про те, що «ціле Рівне їздить на роверах», залишається актуальним і досі.

Світлана КАЛЬКО,
<http://retrovivne.com.ua>

Припарковані ровери при вході в будівлі — звична картина старого Рівного

Велоперегони вулицями Рівного 1954 р.